

PASKESNĖ VEIKLA PO STUDIJŲ PROGRAMŲ VERTINIMO

www.skvc.lt

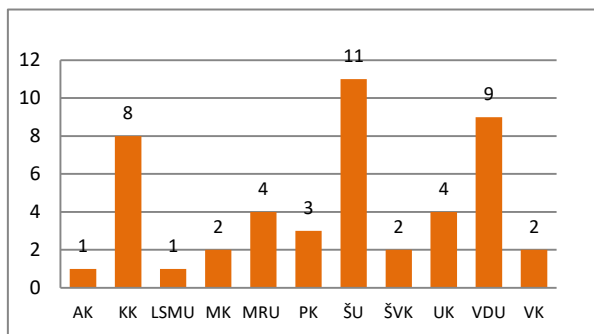
Vienas iš studijų programos išorinio vertinimo etapų yra paskesnė veikla, kurios tikslas šalinti išorinio vertinimo metu identifikuotas studijų programų trūkumus, tobulinti programas pagal ekspertų pateiktas rekomendacijas ir viešinti programų pokyčius. Paskesnė veikla yra neatskiriama studijų programų kokybės užtikrinimo dalis. Pagrindas aukštajai mokyklai imtis paskesnės veiklos tobulinant studijų programas yra tarptautinių ekspertų parengtos studijų programos išvados ir jose pateikiamos rekomendacijos.

Pagrindinis paskesnės veiklos etapo dalyvis yra aukštoji mokykla, atsakinga už išorinio vertinimo metu identifikuotų studijų programų trūkumų šalinimui skirtų priemonių parinkimą, jų įgyvendinimą bei pokyčių viešinimą.

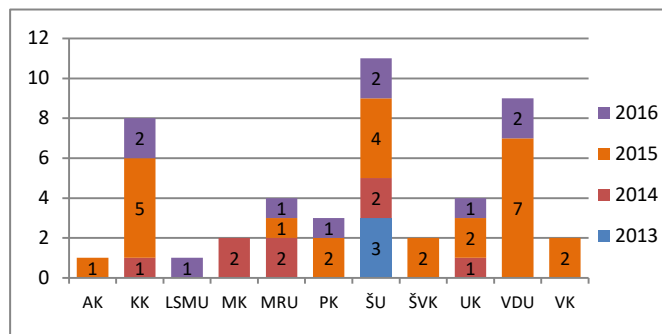
Atsižvelgdamas į paskesnę veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, Centras yra parengęs aukštosios mokyklos paskesnės veiklos metodines rekomendacijas, kuriose apibrėžtas išorinio vertinimo ekspertų rekomendacijų įgyvendinimo *pažangos ataskaitų* rengimas vykdomoms ir ketinamoms vykdyti studijų programoms. Centras rekomenduoja pažangos ataskaitas vykdomoms programoms rengti per **1,5 metų** nuo studijų programos išorinio vertinimo pabaigos, ketinamoms vykdyti studijų programoms, po išorinio vertinimo procedūros ir akreditavimo – per 6 mėn. nuo programos įgyvendinimo pradžios. Parengtose pažangos ataskaitose aukštoji mokykla apžvelgia išorinio vertinimo ekspertų rekomendacijų įgyvendinimo procesą, t.y., kokių veiksmų ji ėmėsi siekiant tobulinti studijų programas pagal ekspertų rekomendacijas, kokių pokyčių pasiekė, su kokiais problemomis buvo susidūrė tobulinant studijų programas.

2016 m. gegužės mėn. Centras pirmą kartą paragino raštu aukštąsias mokyklas, kurių vykdomos studijų programos buvo įvertintos 2014 m. ir ketinamos vykdyti studijų programos buvo pradėtos įgyvendinti nuo 2015-2016 mokslo metų pradžios, inicijuoti pažangos ataskaitų rengimą ir teikimą Centrai. Po šio kreipimosi Centras 2016 m. buvo gavęs 146 pažangos ataskaitas iš 14 aukštųjų mokyklų. Sekančiais, 2017 m., buvo tikimasi iš aukštųjų mokyklų sulaukti pažangos ataskaitų už paskesnius metus – vykdomų studijų programų, kurios buvo vertintos 2015 m., dalinai ir 2016 m. bei ketinamų vykdyti studijų programų, kurios buvo pradėtos įgyvendinti nuo 2016 mokslo metų (tikėtina, kad pažangos ataskaitos 2017 mokslo metais pradėtoms įgyvendinti studijų programoms bus parengtos ir pateiktos Centrai 2018 m. pavasarį).

2017 m. Centrai iš viso buvo atsiųstos 47 pažangos ataskaitos, kas sudaro net **68 % mažiau** Centrai patektų 2016 metais. Ataskaitos atsiųstos iš 11 aukštųjų mokyklų – 4 universitetų (53 % visų ataskaitų) ir 7 kolegijų (47 %). 2017 m., priešingai negu 2016 m., universitetų ir kolegijų atsiųstų pažangos ataskaitų dalys yra beveik vienodos – 25 ataskaitos iš universitetų ir 22 iš kolegijų. Daugiausia ataskaitų parengė ir atsiuntė, kaip ir pernai, Šiaulių universitetas – 11 ataskaitų, su nežymiu atotrūkiu nuo jo – Vytauto Didžiojo universitetas, atsiuntęs 9 ataskaitas, ir Kauno kolegija, atsiuntusi 8 ataskaitas. Kitos aukštosios mokyklos atsiuntė mažiau nei 5 ataskaitas – nuo 4 iki 1 (27.1 pav.). Tik dalis Centrai atsiųstų pažangos ataskaitų yra už 2015-2016 m. vertintas studijų programas, kaip buvo laukiama – 26 ir 10 pažangos ataskaitų atitinkamai; už 2014 m. vertintas programas Centrai buvo pateiktos 8 ataskaitos. Šiaulių universitetas atsiuntė 3 pažangos ataskaitas ir už 2013 m. vertintas programas (27.2 pav.).

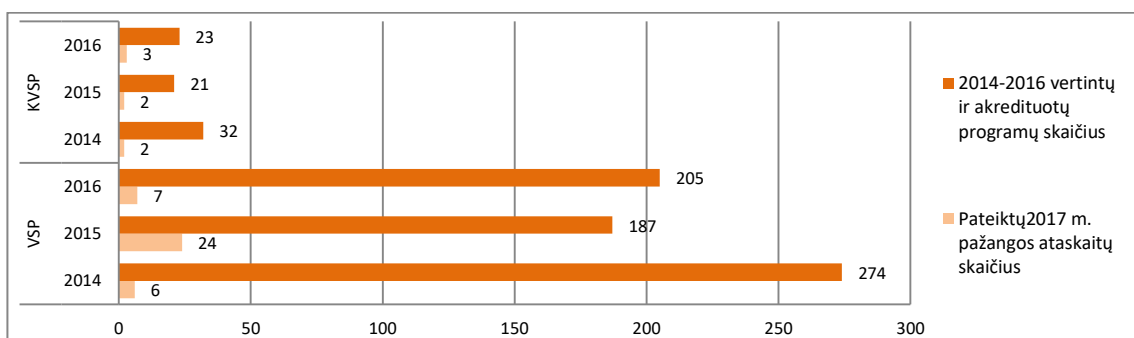

27.1 pav. 2017 m. pateiktų pažangos ataskaitų skaičius pagal aukštąsias mokyklas

27.2 pav. Pateiktų pažangos ataskaitų skaičiaus suskirstymas pagal aukštąsias mokyklas ir programų išorinio vertinimo metus

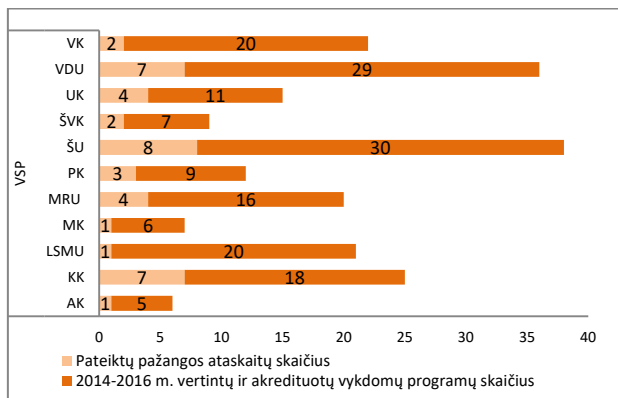
2014-2016 m. Centras organizavo 687 Lietuvos aukštosiose mokyklose vykdomų programų vertinimus, po kurių 666 programos buvo akredituotos bei 94 ketinamų vykdyti studijų programų išorinius vertinimus, po kurių buvo akredituotos 76 programos. Už šį laikotarpį Centrui 2017 m. buvo pateikta 37 vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų, kas sudaro 5,5 % nuo visų vertintų ir akredituotų vykdomų studijų programų ir 7 ketinamų vykdyti programų po išorinio vertinimo procedūros ir akreditavimo pažangos ataskaitų, kas sudaro 9 % visų po išorinio vertinimo akredituotų ketinamų vykdyti programų. 27.3 diagramoje pavaizduota šiuo laikotarpiu vertintų ir akredituotų studijų programų bei Centrui pateiktų pažangos ataskaitų skaičių dinamika:

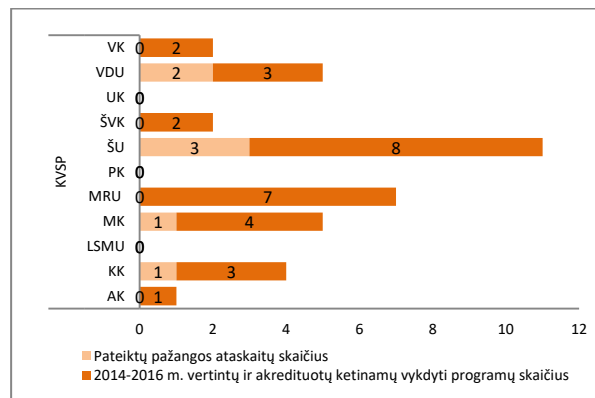
27.3 pav. 2014-2016 m. vykdomų ir ketinamų vykdyti programų Centro atlikti vertinimų, po kurių programos buvo akredituotos, skaičius ir pateiktų pažangos ataskaitų skaičius

Vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų 2017 m. buvo pateikta 40 (37 ataskaitas už 2014-2016 m. laikotarpį, plius 3 ataskaitas už 2013 m. vertintas programas), kas sudaro 85 % nuo visų tais metais pateiktų pažangos ataskaitų; ketinamų vykdyti studijų programų po išorinio vertinimo ir akreditavimo pažangos ataskaitų – 7 (15 %). Pastarąsias pateikė Šiaulių universitetas (3 pažangos ataskaitas – 1 už 2014 m. vertintas KVSP ir 2 už 2015 m. vertintas KVSP), Vytauto Didžiojo universitetas (2 pažangos ataskaitas už 2016 m. vertintas KVSP), Kauno ir Marijampolės kolegijos (po 1 ataskaita už 2016 m. ir 2014 m. vertintas KVSP atitinkamai).

Daugiausia vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų pateikta už 2015 m. vertintas VSP – 24 ataskaitos, kas sudaro 55,3 % nuo visų pateiktų ataskaitų (iš jų didžiausias ataskaitų kiekis pateiktas iš Vytauto Didžiojo universiteto – 7 ataskaitos ir Kauno kolegijos – 5 ataskaitos). Už vertintas 2016 m. vykdomas programas buvo pateikta mažiau, tik 7 pažangos ataskaitos ir už vertintas 2014 m. – 6 ataskaitos. 27.4 ir 27.5 juostinėse diagramose parodyta, kiek aukštosios mokyklos atsiuntė vykdomų ir ketinamų vykdyti studijų programų, kurioms buvo paskirtas išorinis vertinimas ir kurios buvo akredituotos, pažangos ataskaitų ir kiek 2014-2016 m. laikotarpiu Centras vertino ir akreditavo tų aukštųjų mokyklų studijų programų.

27.4 pav. Pateiktų pažangos ataskaitų dalis nuo bendro 2014-2016 m. laikotarpyje vertintų vykdomų programų skaičiaus aukštojoje mokykloje

27.5 pav. Ketinamų vykdyti programų išoriniai vertinimai 2014-2016 m. laikotarpyje, po kurių programos buvo akredituotos, ir aukštųjų mokyklų pateiktos pažangos ataskaitos

Kita vertus, dalis 2014 m. ir 2015 m. vertintų (vykdomų ir po išorinio vertinimo akredituotų ketinamų vykdyti) studijų programų pažangos ataskaitų jau buvo pateikta Centru 2016 m., po pirmojo Centro kvietimo rengti ir siųsti pažangos ataskaitas. Tada Centras iš viso gavo: už 2014 m. įvertintas vykdomas programas – 78 ataskaitas, už akredituotas po išorinio vertinimo ketinamas vykdyti programas – 2 ataskaitas; už 2015 m. vertintas vykdomas programas – 12 ataskaitų ir už akredituotas po išorinio vertinimo ketinamas vykdyti programas – 5 ataskaitas. Tokiu būdu, 2016 ir 2017 m. Centru iš viso buvo pateikta 2014-2016 m. laikotarpiu įvertintų ir akredituotų vykdomų studijų programų– **127 pažangos ataskaitų**, kas sudaro **19,10 %** nuo visų tuo periodu Centro vertintų ir akredituotų vykdomų programų; ketinamų vykdyti programų po išorinio vertinimo ir akreditavimo– **14 pažangos ataskaitų**, kas sudaro **18.4 %** visų tuo periodu akredituotų po išorinio vertinimo ketinamų vykdyti programų.

Iš visų 2017 m. pateiktų vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų 21 pažangos ataskaita buvo parengta 6 metų laikotarpiui akredituotoms programoms ir 19 – 3 metų laikotarpiui akredituotoms programoms. Visos studijų programos buvo vertintos Centro ekspertų grupių, išskyrus dvi Mykolo Romerio universiteto studijų programas, kurios buvo įvertintos Vokietijos kokybės agentūrų AHPGS ir Evalag. Centras, gavęs agentūrų išvadas, priėmė sprendimą akredituoti MRU studijų programas 6 metams.

Bendros preliminarios pastabos dėl pažangos ataskaitų turinio

Pagal savo struktūrą, dauguma ataskaitų parengtos pagal Centro pasiūlytą pavyzdį. Visgi net nustatytiuose rėmuose ataskaitos vairuoja pagal aprašymo išsamumo ir detalumo lygį. Išanalizavus šį aspektą, galima pateikti šiuos bendrus pastebėjimus:

1. Kai kuriose ataskaitose informacija apie tarptautinių ekspertų rekomendacijų įgyvendinimo aplinkybes – įgyvendinimo planą, veiksmus ir priemones, laukiamą rezultatą – pateikiama ganėtinai glaustai, keliais žodžiais ir atskirų punktų pavidalu. Tokias ataskaitas, nesant išsamesnio aprašymo ir nežinant konteksto, suprasti, analizuoti ir vertinti kiek sudėtinga. Pavyzdžiui, kai kuriose ataskaitose rekomendacijų įgyvendinimo terminų stulpelyje lakoniškai rašoma „įgyvendinta dalinai“ arba „neįgyvendinta“ nenurodant motyvų, kodėl programos rengėjai pasirinko rekomendaciją įgyvendinti nepilna apimtimi, kokios priežastys tai lėmė, su kokiomis problemomis teko susidurti. Daugelyje ataskaitų pristatydami veiksmus ir priemones rekomendacijoms įgyvendinti ataskaitų rengėjai neatskleidžia, kaip to sieks – koku būdu nustatys veiksmus ir priemones, kas dalyvaus jų nustatyme, kokias sąlygas sudarys priemonėms įgyvendinti, kaip vertins pasiektus rezultatus, pan. Pavyzdžiui, kaip priemonė ekspertų rekomenduotam programos tarptautiškumo didinimui dažnai pasirenkamas studentų tarptautinio mobilumo didinimas. Atitinkamai, atliktų arba planuojamų atlikti veiksmų stulpelyje įrašoma „daugiau studentų dalyvaus mainų programose“ arba „skatinti studentų mobilumą“, tačiau vėl gi neatskleidžiant, kokiais būdais programos rengėjai sieks įgyvendinti šį veiksmą – ar bus sistemiškai ir periodiškai kalbama šia tema su studentais ir raginama juos išvykti, ar perdarys programos sandarą, kad atsirastų „langas“ išvykoms, ar gerins kreditų pripažinimo sistemą, ar didins finansavimą arba apsvartys kitas būtinas sąlygas mobilumui

palengvinti – apie tai tenka tik spėlioti. Kita vertus, Centras, siūlydamas aukštosioms mokykloms rengti pažangos ataskaitas pagal tam tikrą formą, nedetalizavo, kaip išsamiai jos turi būti parengtos. Yra nemažai ataskaitų, kur rengėjai išsamiai aprašo visus veiksmus, kurių buvo ir bus imamasi siekiant tobulinti programas pagal ekspertų rekomendacijas.

2. Susipažinus su kai kuriais veiksmais ir priemonėmis ekspertų rekomendacijų įgyvendinimui, kilo klausimų apie jų tinkamumą šioms rekomendacijoms, kadangi šių veiksmų ir priemonių pobūdis neatrodo, iš pirmo žvilgsnio, tiesiogiai susijęs su rekomendacijomis. Pavyzdžiai: programos tarptautiškumo didinimui aukštoji mokykla pasirinko glaudesnio bendradarbiavimo su programos absolventais ir ryšių su vietos gamintojais aktyvinimo priemones; rekomendaciją tobulinti programos turinį pagal paskutines tarptautines tendencijas atsižvelgiant į užsienio aukštųjų mokyklų naudojamą profesinių kompetencijų aprašą aukštoji mokykla įgyvendino suderinus programą su LR teisės aktu – pedagogo reglamentu; į rekomendaciją tobulinti grįžtamojo ryšio iš studentų rinkimą, aukštoji mokyklą reagavo pradėjus vykdyti studentų apklausas; dėstytojų kalbinių kompetencijų tobulinimui buvo organizuotas konferencijos lygio renginys. Galima svarstyti, kad įspūdis dėl priemonių netinkamumo atsiranda dėl to, kad ataskaitų rengėjai nepateikė ataskaitose platesnio konteksto apibūdinimo, neaprašė kliūčių, su kuriomis susidūrė įgyvendinant rekomendacijas.
3. Buvo pastebėta, kad rekomendacijų įgyvendinimui programų rengėjai naudojami skirtingomis strategijomis – arba patys sukuria prielaidas ir inicijuoja pokyčius rekomendacijoms įgyvendinti, arba pasinaudoja jau esančiomis arba atsitiktinai atsiradusiomis jų aplinkoje galimybėmis. Kaip pirmos strategijos pavyzdį galima pateikti tokius veiksmus: pačių programos rengėjų buvo sukurta užsienio lektorių duomenų bazė, iš kurios paskui buvo kviečiami lektoriai dėstyti programos studentams; buvo ieškota didesnių patalpų studijų programai vykdyti ir, suradus, pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su patalpų savininku; programos rengėjų sukurta ir toliau vystoma ryšius tarp programos absolventų ir studentų aktyvinanti „mentorstės programa“; siekiant pritraukti į programą daugiau studentų, pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su kitų šalių universitetais ir programos turinys išverstas į anglų ir rusų kalbas. Antros strategijos, kai naudojamosi esama situacija, pavyzdžiai: fakulteto, kur vykdoma programa, administracija siuntė programos dėstytojus į užsienio kalbos kursus, kurie toje aukštojoje mokykloje buvo organizuojami jau kurį laiką iki ekspertų programos vertinimo; programos rengėjai keitė programą pagal ekspertų rekomendacijas tik sulaukus Senato sprendimo, tačiau priimto dėl kitų aplinkybių ir nepriklausomai nuo programai patektų rekomendacijų.

Beveik visose ataskaitose apibrėžti rekomendacijų įgyvendinimo terminai. Nemaža dalis rekomendacijų jau yra įgyvendinta, ką ataskaitų rengėjai ir pažymi. Pažymėtina, kad kai kuri į programos kokybės užtikrinimą nukreipta veikla yra iš esmės tęstinio pobūdžio (mokslinių tyrimų vykdymas, studentų ir dėstytojų mobilumo skatinimas) – tokiais atvejais ataskaitų rengėjai pažymi, kad veikla bus tęsiama ir ateityje, kartais nurodo artimiausius ateinančius metus. Tačiau buvo pastebėta, kad kai kuriose ataskaitose tęstinio pobūdžio veikla pažymėta kaip atlikta ir nebeplanuojama tęsti, t. y. tarsi būtų „vienkartinio“ pobūdžio.

Kai kurie pažangos ataskaitų rengėjai nurodė kliūtis, trukdančias rekomendacijų įgyvendinimo sėkmei. Tarp dažniausiai pasitaikančių – finansavimo, pavyzdžiui, dėstytojų tiriamosios veiklos, jų išvykų į užsienį arba įdarbinimu pilnu etatu, trūkumas; rekomendacijų neatitikimas nacionalinių teisės aktų, aukštosios mokyklos struktūra. Pažymėtina, kad labai dažnai pokyčiai programose pradedami nuo diskusijų su suinteresuotomis grupėmis apie tobulinimo priemones bei numatomus rezultatus, tačiau diskusijų pasiektas susitarimas stringa aukštesniuose institucijos lygiuose.

Kai kurios studijų programos buvo persvarstytos iš pagrindų siekiant jas tobulinti ir užtikrinti kokybę ateityje – tokiais atvejais programos rengėjai pažymi, kad, peržiūrėję nacionalinius ir tarptautinius profesijos standartus, atnaujino programos tikslą bei pakoregavo numatomus studijų rezultatus, keitė turinį, parengė naują studijų tinklėlį, įvedė modulinę programos sąrangą. Kai kurios rekomendacijos lieka neįgyvendintos dėl programos rengėjų nesutikimo su ekspertų pastabomis ir siūlymais, ką ataskaitos rengėjai ir pažymi.

Kai kuriose aukštųjų mokyklų pateiktose pažangos ataskaitose yra nurodyti atsakingi už išorinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimą vykdytojai. Dažniausiai, tai yra katedrų vedėjai, Studijų programų komitetai

vadovai ir nariai, dekanato darbuotojai, pavieniai lektoriai. Neteko sutikti ataskaitose studentų arba socialinių partnerių paskirtų atsakingais už programų tobulinimą.

© SKVC, 2017